

Sådan spiser

og forbruger vi.

Undervisningsmateriale

til modul 3

Peer

Parliaments

Make
yourself
heard

#MyWorldOurPlanet
#EUClimatePact

Dette dokument er ikke udtryk for Europa-Kommissionens officielle holdning. Bemærk, at oplysningerne i dette dokument kan være forældede, da det oprindeligt blev udarbejdet i 2022.

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2024

© Den Europæiske Union, 2024

Politikken for videreanvendelse af Europa-Kommissionens dokumenter gennemføres i henhold til Kommissionens afgørelse 2011/833/EU af 12. december 2011 om videreanvendelse af Kommissionens dokumenter (EUT L 330 af 14.12.2011, s. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Medmindre andet er angivet, er videreanvendelse af dette dokument tilladt under en Creative Commons Kreditering 4.0 International (CC BY 4.0)-licens (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Det betyder, at videreanvendelse er tilladt, med passende kildeangivelse og angivelse af eventuelle ændringer.

Ved enhver anvendelse eller gengivelse af elementer, der ikke ejes af Den Europæiske Union, kan det være nødvendigt at indhente tilladelse direkte fra de respektive rettighedshavere.

Sådan spiser og forbruger vi: bæredygtig mad

Spørgsmål 1

Hvordan kan vi spise mere bæredygtigt med mindre madspild? **Kig på mulighederne** og **snak sammen** herefter om dem med din gruppe, og **sæt dem i prioriteret rækkefølge** i henhold til de løsninger, du mener er de bedste.

Point	Valgmulighed
5 point	B
4 point	C
3 point	A
2 point	E
1 point	D

Afstemningsprøve

- A** Fødevarer skal **mærkes med oplysninger** om deres indvirkning på helbredet, miljøet og klimaet, og om de er lokalt produceret.
- B** Restauranter og fødevarerdetailhandlere bør være forpligtet til at være **gennemsigtige omkring deres madspild** og arbejde med at reducere eller stoppe madspild.
- C** Prisen på fødevarer skal bedre afspejle deres **indvirkning på miljøet og klimaet**.
- D** Landbruget bør forandres radikalt så landmændene bruger **færre gødningsstoffer og pesticider** og vælger økologisk gødning, hvor det er nødvendigt. De skal også tilbydes mere støtte **til at beskytte biodiversiteten** og have færre skadelige indvirkninger på miljø og sundhed i almindelighed.
- E** Hvilke **andre løsninger** kan du komme i tanke om?

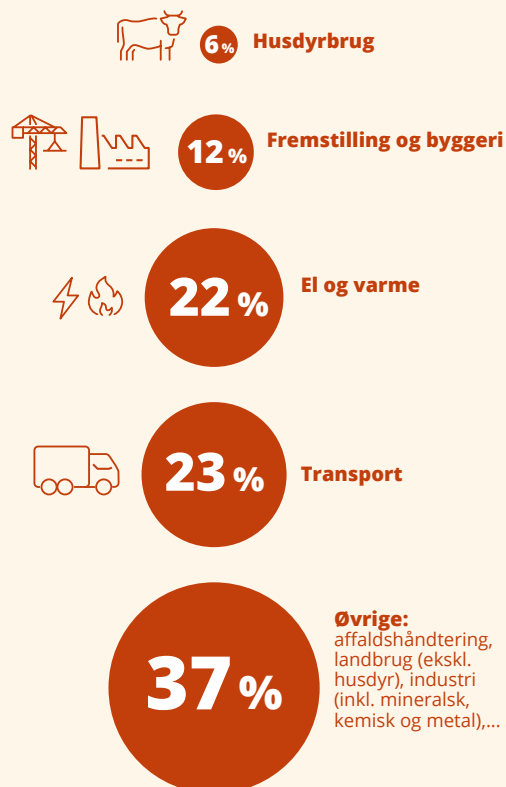
Kontekst

En tredjedel af de globale drivhusgasemissioner kan tilskrives fødevarsystemet og dets forsyningskæde. Dette omfatter afgrøde- og husdyrproduktion ændring af arealanvendelse (herunder rydning af skov) forarbejdning, emballering, transport og distribution, detailhandel, opbevaring og tilberedning af fødevarer, samt madspild på forbrugsstedet.

Næsten 15 % af de globale drivhusgasemissioner skyldes husdyrproduktion. Oksekød og komælk er de råvarer, der er ansvarlige for de højeste emissioner, hvilket bidrager med 41 % og 20 % af den samlede udledning af drivhusgasser fra husdyr. I Europa står landbruget for 10 % af EU's drivhusgasemissioner og næsten, 60 % stammer fra husdyrsektoren. Dette tager dog ikke højde for fordelene ved dyr i landbruget dyr, hvad angår mængden af kulstof, der lagres i græsarealer og græsarealers rige biodiversitet.

De nuværende kostvaner er uholdbare både miljømæssigt og sundhedsmæssigt. I EU ligger det gennemsnitlige indtag af rødt kød, sukker, salt og fedt stadig over de anbefalede niveauer. Hvis du går over til en afbalanceret kost, der indeholder mindre raffineret sukker og flere plantebaserede fødevarer, især frisk frugt og grøntsager, vil det ikke kun reducere risikoen for livstruende sygdomme, men også fødevarsystemets miljøpåvirkning.

Europa-Kommissionen offentliggjorde sin Fra Jord til Bord-strategi i 2020 med det formål at gøre fødevarsystemet retfærdigt, sundt og miljøvenligt – fra produktion og forarbejdning til forbrug og affaldshåndtering. Strategien er en del af den europæiske grønne pagt og har til formål at fremme bæredygtigt fødevarerforbrug, støtte overgangen til en sund og bæredygtig kost og reducere madspild. Den indeholder flere målsætninger om at reducere fødevarerproduktionens indvirkning på miljøet, herunder målet om, at mindst 25 % af EU's landbrugsjord skal være økologisk inden 2030. Det er ca. tre gange så meget som i 2019.

Udledning af drivhusgasser fra sektorer, 2019

Mål i 2030 for bæredygtig fødevarerproduktion i EU

Sådan spiser
og forbruger vi:
bæredygtig mad

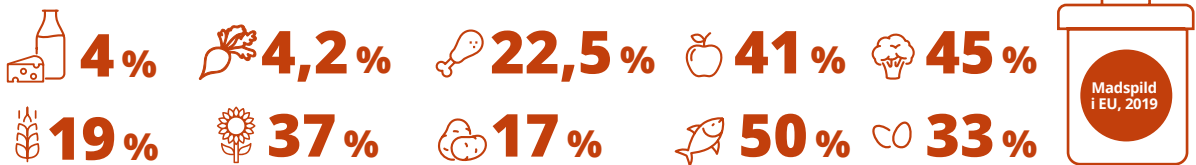
Klar fødevaremærkning er en integreret del af overgangen til et bæredygtigt fødevaresystem, da det giver forbrugerne mulighed for at træffe informerede, sundere og mere bæredygtige fødevarevalg.

Forbrugerne bliver mere og mere interesserede i information om, hvor deres produkter kommer fra (i nogle tilfælde for at støtte lokale producenter), hvordan de er blevet forarbejdet og deres centrale ernæringsværdier.

Der findes ingen pålidelige data om det antal af grønne fødevaremærker (miljømærker), der findes i Europa. Miljømærkeindekset anfører mere end 70 miljømærker, herunder bl.a. Carbon Reduction Label, som beviser, at produktets CO₂-aftryk er blevet målt, og at producenten har forpligtet sig til at reducere dette aftryk. I en nylig undersøgelse blandt 10 000 forbrugere i EU støttede to tredjedele CO₂-mærkning af produkter.

Kommissionens nylige strategi Fra Jord til Bord bebudede, at der vil blive udviklet en bæredygtig ramme for fødevaremærkning, der integrerer ernæringsmæssige, klimamæssige, miljømæssige og sociale faktorer.

Mad går tabt eller går til spilde i hele fødevarerforsyningskæden, især under forarbejdning og produktion, i butikker, restauranter og kantiner, samt hjemme. I 2011 blev der målt 129 megaton madspild i EU, hvilket svarer til 20 % af de producerede fødevarer. Grøntsager, frugt og kornprodukter er de fødevarergrupper, der genererer den største affaldsmængde.

Europa-Kommissionens strategi Fra Jord til Bord foreslår juridisk bindende mål for reduktion af madspild i EU. Nogle medlemmer har allerede sat deres egne mål. I Frankrig er f.eks. fødevareredistributører og storkøkkener i fængsler, hospitaler og skoler forpligtet til at reducere deres madspild med 50 % inden 2025, mens erhvervsmæssig catering og andre skal følge efter inden 2030.

Ifølge den almennyttige organisation Project Drawdown er madspild den primære løsning til hurtigt at reducere emissioner fra landbrugs-, skovbrugs- og andre arealanvendelsessektorer (kendt som AFOLU) med en potentiel reduktion på 90 gigaton mellem 2020 og 2050.

Husholdninger står for 52 % af alt madspild i EU. Fødevaresektoren (f.eks. restauranter og cateringfirmaer) og grossister og detailhandlere (supermarkeder og discountmarkeder) står tilsammen for 17 % af alt madspild.

Op til 10 % af det madspild, der genereres hvert år i EU, er forbundet med holdbarhedsdatoerne på fødevareremærkerne. Bedre datomærkning og større bevidsthed om, hvad det betyder, kan derfor bidrage til at forebygge og reducere madspild.

Hvis det ikke er muligt at forhindre madspild, er det bedste, man kan gøre med overskydende mad, at omfordele det til dem, der har brug for det. Kommissionen har derfor vedtaget EU's retningslinjer for fødevareredonation for at støtte distributører og modtagere af overskydende fødevarer.

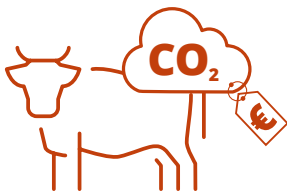
Tilbage i 2016 indførte Frankrig en lov, der kræver, at store supermarkeder underskriver en maddonationsaftale med autoriserede velgørenhedsorganisationer. Kritikere argumenterer dog for, at blot det at donere 1 % af et supermarkeds overskudsfødevarer er nok til at opfylde dette lovkrav.

**Sådan spiser
og forbruger vi:
bæredygtig mad**

Madpriser

Ifølge Europa-Kommissionens strategi Fra Jord til Bord bør skatteincitamenter tilskynde forbrugerne til at vælge bæredygtig og sund kost. Indtil videre har ingen lande indført en fødevarer-specifik CO₂-afgift. At denne form for beskatning kunne være effektiv, har forskning fra Sverige vist: En hypotetisk afgift på kød og mejeriprodukter, hvis sats blev bestemt af den specifikke miljøpåvirkning, ville reducere husdyrrelaterede drivhusgasemissioner med 12 %.

I Tyskland har fødevarer reduceret moms (7%) sammenlignet med nonfood (19%). Miljøstyrelsen har foreslået at fjerne momsfradraget for animalske produkter (og pålægge 19% moms), samtidig med at den reducerede moms på plantebaserede produkter reduceres yderligere. Kød og mejeriprodukter ville blive dyrere, mens kartofler, gulerødder, mel osv. blive billigere og dermed afbøde uønskede bivirkninger på husstande med lav indkomst.

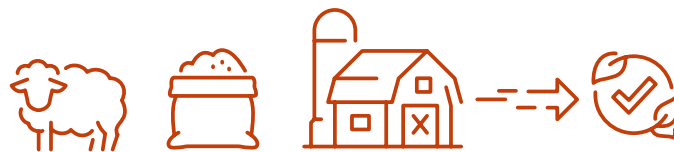
Det er imidlertid vigtigt at sikre, at sårbare grupper ikke påvirkes urimeligt.

EU har for nylig reformeret sin fælles landbrugspolitik. Reformen sikrer, at små og mellemstore producenter i hele Europa i fremtiden vil modtage mindst 10% af EU's direkte indkomststøtte. Endvidere vil en fjerdedel af de direkte betalinger blive afsat til øko-ordninger, såsom økologisk landbrug og dyrevelfærdsforbedringer. Sammen kan disse nye tiltag gøre lokale og bæredygtigt producerede fødevarer billigere for forbrugerne.

Forbruget af kød og mejeriprodukter har social og kulturel betydning i hele EU, og der er nogle dybt forankrede traditioner omkring disse fødevarer. Ændring af adfærd vil være en udfordrende, langsigtet proces, især i betragtning af, at veganske erstatninger endnu ikke er bredt tilgængelige eller til at betale.

I 2019 producerede landbrugssektoren ca. 10 % af EU's samlede drivhusgasemissioner. Sektorspecifikke tendenser ses fra IPCC-sektorerne i EU-27, blandt andet som følge af metan fra husdyrfordøjelsesprocesser, oplagret husdyrgødning og dinitrogenoxid udvundet af gødning.

Brugen af kemiske pesticider i landbruget til at beskytte specifikke planter mod sygdomme bidrager til jord-, vand- og luftforurening samt tab af biodiversitet og kan også skade andre planter, insekter, fugle, pattedyr og padler. Europa-Kommissionen vil gøre en indsats for at halvere den samlede brug af og risikoen ved kemiske pesticider senest i 2030.

Økologisk jordbrug har til formål at producere fødevarer ved hjælp af naturlige stoffer og processer. Arealer, der dyrkes økologisk, har ca. 30 % mere biodiversitet end arealer, der dyrkes konventionelt.

Den europæiske grønne pagt har sat et mål om, at 25 % af landbrugsjorden skal være dyrket økologisk inden 2030. Dette er tre gange den samlede andel for 2019 på 8,5 %, selv om denne andel varierer meget blandt medlemsstaterne (se figuren).

I marts 2021 lancerede Europa-Kommissionen en økologisk handlingsplan, der skal stimulere efterspørgslen efter økologiske produkter, sikre forbrugernes tillid, og støtte overgangen til økologisk landbrug.

Sådan spiser og forbruger vi: bæredygtigt forbrug

Spørgsmål 2

Hvordan kan bæredygtigt forbrug bedst fremmes?
Tag et kig på mulighederne herefter, snak om dem med din gruppe og **prioriter dem** i henhold til de løsninger, du synes er bedst.

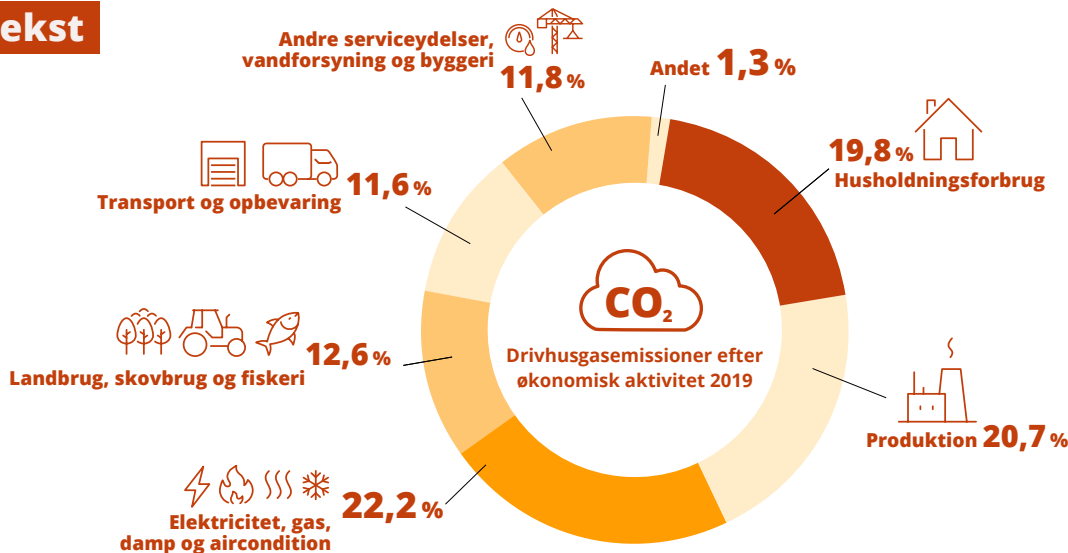
Point	Valgmulighed
5 point	B
4 point	C
3 point	A
2 point	E
1 point	D

Afstemningsprøve

- A** Virksomheder og offentlige myndigheder bør være **transparente om den indvirkning, deres produkter og produktionsprocesser** (og deres leverandørers) har på miljøet og menneskers sundhed, både i og uden for EU.
- B** **Indvirkningen på sundhed, miljø og klima** bør afspejles bedre i priserne på produkterne. Forbrugerne skal også have mere information om disse påvirkninger (f.eks. gennem etikettering, øget gennemsigtighed, digitale programmer).
- C** **Minimumsgarantien på elektriske apparater** bør forlænges ud over to år, og producenterne bør gøre mere for at gøre det muligt at reparere dem.
- D** **Engangsplastflasker bør forbydes**, og der bør være en EU-dækkende returordning for genbrugsflasker.
- E** Hvilke **andre løsninger** kan du komme i tanke om?

Kontekst

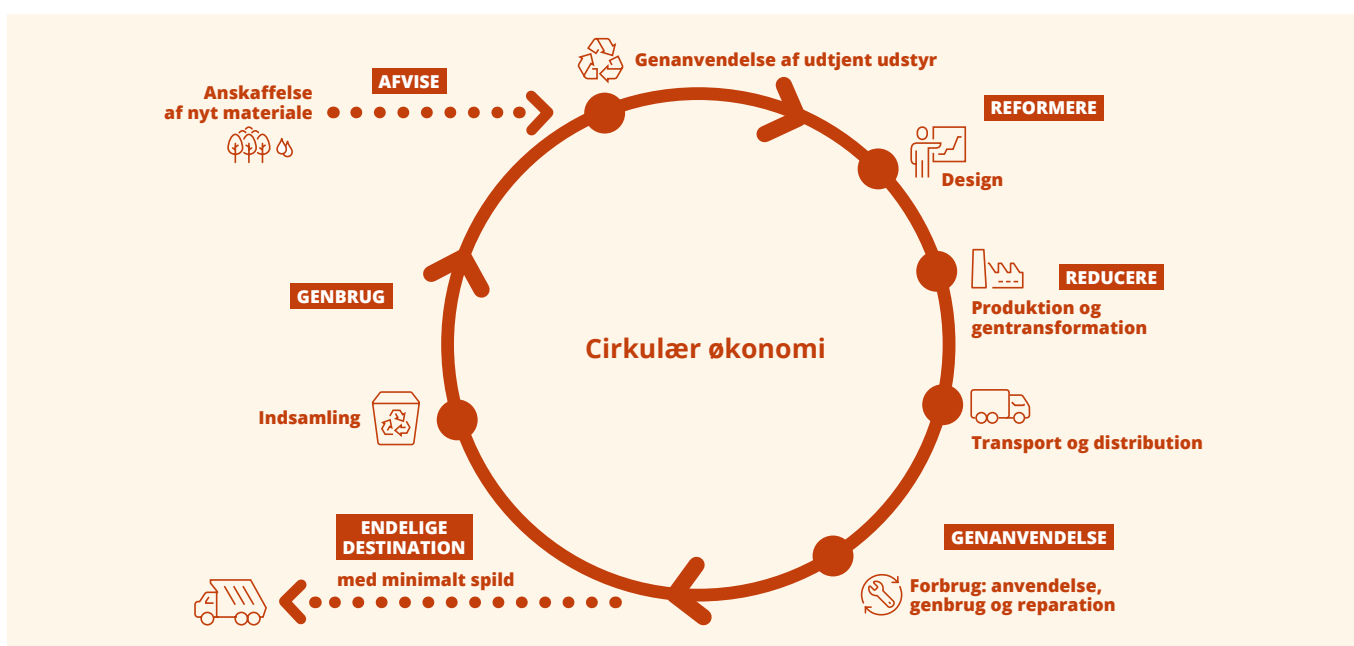

Husholdningsforbruget udgjorde næsten en femtedel (19,8 %) af EU's drivhusgasemissioner i 2019, hvilket er næsten lige så meget som produktionssektoren (20,7 %) og lidt mindre end elektricitet, gas- og dampproduktion (22,2 %).

En reduktion af nettoemissionerne i EU med 55 % inden 2030 vil i høj grad afhænge af, at folk ændrer deres forbrugsvaner i retning af reduktion, genbrug, reparation og genanvendelse, så det hjælper, at miljøbevidstheden allerede er høj blandt europæerne. I en nylig undersøgelse foretaget i hele Europa svarede 94 % af respondenterne, at det er personligt vigtigt for dem at beskytte miljøet. Mere end to tredjedele var enige i, at deres forbrugsvaner havde en negativ påvirkning på miljøet. Ændring af forbrugs- og produktionsmønstre blev oftest nævnt som den bedste måde at håndtere miljøproblemer på.

Mange undersøgelser har dog vist, at det ikke er nemt at ændre folks adfærd i retning af at være grønnere. Forbrugernes valg af, hvad de skal købe, og hvordan de skal bruge det, påvirkes af mange andre faktorer end bæredygtighed, såsom pris, tilgængelighed, bekvemmelighed, vaner og sociale normer.

Der findes en række EU-politikker, som er relevante for forbrugernes evne til at træffe bæredygtige valg. Det omfatter blandt andet miljøkrav til produkter, informations- og mærkningskrav (herunder det frivillige EU-miljømærke), regler om produktgarantier og affaldslovgivning, der gør genanvendelse nemmere.

Sådan spiser og forbruger vi: bæredygtigt forbrug

Forsyningskæde- overvågning

Alle virksomheder og produkter har et miljømæssigt fodaftryk. Dette fodaftryk beregnes på grundlag af en række miljøpåvirkninger, såsom klimaændringer, ozonnedbrydning, arealanvendelse, ressourcenedbrydning, vandforbrug, energiforbrug og brug af kemikalier samt andre sociale aspekter. Det kræver et bredt, omfattende billede af et produkts livscyklus og den virksomhed, der producerer det (fra udvinding af råmaterialer og produktion til brug og håndtering af udtjente produkter).

Virksomheder behøver i øjeblikket ikke at beregne deres miljømæssige fodaftryk. Siden 2014 har EU-lovgivningen imidlertid krævet, at store virksomheder offentliggør oplysninger om, hvordan de håndterer sociale og miljømæssige udfordringer i deres forsyningskæde. Den bæredygtighedsrapportering, der leveres i henhold til disse regler, er blevet kritiseret for at være svær at sammenligne og for ikke altid at tage fat på de mest relevante emner.

Europa-Kommissionen vedtog derfor et forslag til en mere ambitiøs regulering (Corporate Sustainability Reporting Directive), som kræver, at ca. 50 000 virksomheder i Europa rapporterer om deres bæredygtighedsresultater.

Det er vigtigt, at påstande om virksomhedernes og produkternes miljømæssige egenskaber er pålidelige, sammenlignelige og kontrollerbare i hele EU. Pålidelige miljøoplysninger vil gøre det muligt for markedsaktører – forbrugere, virksomheder, investorer – at træffe grønnere beslutninger. Europa-Kommissionen vil derfor vedtage det foreslåede Green Claims Initiative, som sikrer, at virksomheders miljøpåstande skal underbygges ved hjælp af en standardmetode.

Sådan spiser
og forbruger vi:
bæredygtigt forbrug

Affald fra elektrisk og elektronisk udstyr (e-affald) er den hurtigst voksende art i EU. I 2017 blev 10,4 mio. ton e-affald genereret, hvilket svarer til lidt over 20 kg pr. person.

E-affald omfatter en lang række enheder såsom computere, køleskabe og mobiltelefoner, der er udtjente, og som indeholder en kompleks blanding af materialer. Nogle af disse er farlige og kan forårsage store miljømæssige og sundhedsmæssige problemer, hvis det kasserede udstyr ikke håndteres og behandles korrekt. Moderne elektronik indeholder sjældne og kostbare materialer, der kan genbruges og genanvendes, hvis e-affald håndteres effektivt.

En nylig undersøgelse viser, at produkternes faktiske levetid er betydeligt lavere end enten deres designede eller ønskede levetid

EU har politikker og lovgivning på plads for at reducere mængden af e-affald og sikre, at det håndteres korrekt. I 2019 blev der indført produktspecifikke regler for vaskemaskiner, opvaskemaskiner, tv-apparater, lamper og køleskabe med det formål at forlænge disse produkters levetid ved at fastsætte regler for tilgængelighed af reservedele og information om holdbarhed og reparation.

EU's regler om produktgarantier fastsætter en juridisk garantiperiode på to år. Hvis produktet viser sig at være fejlbehæftet under garantien, skal sælger enten reparere eller udskifte det, og hvis dette ikke er muligt, skal sælger tilbyde rabat eller tilbagebetale de betalte penge.

**Sådan spiser
og forbruger vi:
bæredygtigt forbrug**

Plastflasker til engangsbrug og returordninger

Det tager mindst 450 år, før en plastflaske er helt nedbrudt. Processen frigiver mikroplast til miljøet, og effekten af disse er endnu ikke helt forstået. Plast indeholder ofte potentielt giftige kemiske stoffer, der kan være skadelige for de dyr eller mennesker, der indtager dem.

Plastflasker er hovedsageligt fremstillet af polyethylenterephthalat (PET), et olieprodukt, der har et stort CO₂-aftryk i løbet af sin livscyklus. Det anslås, at der skal bruges ca. en fjerdedel af en flaske olie til at fremstille selve plastflasken. Derudover skal der mere end fem liter vand til at fremstille en typisk engangsplastflaske.

Plastflasker til engangsbrug er også skadelige for dyr. Plastflaskers kapsler ender ofte i bunden af havet, hvor havdyr forveksler dem med mad. Nogle bliver kvalt af dem, og andre dør af de giftstoffer, som flaskekapslerne frigiver i maven.

EU-direktivet om engangsplast fastsætter mål for genanvendelse og indsamling af plastflasker. I 2025 skal plastflasker være fremstillet af mindst 25 % genbrugsplast (op til 30 % i 2030), og 77 % af plastflaskerne skal indsamles separat (op til 90 % i 2029).

Der er ikke planlagt forbud mod engangsplastflasker. Miljøbelastningen fra et sådant forbud kan være tvetydig, for hvis man i stedet anvender genanvendelige stål- og aluminiumsflasker, så afhænger miljøgevinsterne i høj grad af, hvor meget de anvendes. På samme måde skal glasflasker (0,75 l) genbruges mindst tre gange hver for at være miljøækvivalente med PET-flasker (0,5 l), afhængigt af individuelle kilder og lokale forhold.

Drikkevandsdirektivet tilskynder medlemsstaterne at fremme brugen af postevand til konsum med henblik på at reducere forbruget af flaskevand og dermed mængden af plast, der ender i floder og have.

Sådan spiser og forbruger vi bæredygtigt forbrug

Vil du dele din mening om fremtidige EU-klimapolitikker med mennesker fra hele Europa?

Hvordan vil du gerne bidrage til et klimaneutralt Europa? Diskuter og deltag!

Sådan kan du bidrage til et klimaneutralt Europa

Spis mere plantebaseret mad

Reducer mængden af kød i din ugentlige kost.

Spis lokalt og årstidsbestemt

Spis mad, der er produceret i dit område og som dyrkes i den tilsvarende sæson.

Reducer madspild

Reducer mængden af mad, der går til spilde eller smides ud i dit hjem.

Reparation og genbrug

Reparer dine ejendele i stedet for at købe nye.

Bær tøj, der holder

Køb mindre nyt tøj, og brug det i længere tid.

Vil du gerne holdes opdateret om resultaterne af Peer Parliaments?

Interesseret i selv at være vært for et Peer Parliament?

Den Europæiske Unions Publikationskontor

climate-pact.europa.eu

[EUClimateAction](https://www.facebook.com/EUClimateAction)

[EUClimateAction](https://twitter.com/EUClimateAction)

[ourplanet_eu](https://www.instagram.com/ourplanet_eu)

[EU Environment and Climate](https://www.linkedin.com/company/EU-Environment-and-Climate)

[EUClimateAction](https://www.youtube.com/channel/UCUClimateAction)

#MyWorldOurPlanet
#EUClimatePact